

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2020 сүл
Алтынны
16 күнэ
бээтинсэ
№ 77
(11732)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СҮЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @ sanaoloh

алтынны 16> алтынны 17> алтынны 18> алтынны 19> алтынны 20> алтынны 21> алтынны 22>

— ЭБЭРДЭ —

КҮНДҮ ИЙЭЛЭР!

Эһигини Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр Ийэ күнүнэн ис сүрэхпиттэн эбэрдэлибим!

Ийэ — биһизэ туохтааҕар да күүстээх уонна ыраас ийилини иитиэхтиир күндүттэн күндү киһибит. Ийэ барахсан оҕолорун күн сирин көрүөхтэригэр буюу бэйэтир, уҕараабат күүһү-боду иһэрэр, кэскиллээх олоххо сирдир, үйэлээх сыаннастары иһэрэр. Ийэ истинг сыһыана оҕо улахан эйгэбэ эрэли, олохун суолун, кыайыларын уонна ситиһилэрин түстүүр.

Ол иһин ханнык да кэмнэ ийэ оруона уолсастыба сайдытыгар сүткэн суолталаах.

Бүгүн Арассыыйа Федерациятыгар ийэ буолууну уонна оҕо аймагы өйүүрүгэ дьоһуннаах болгомто уурулар. Биһиги судаарыстыбабыт биһир сүрүн сорууна оҕо этэннэ күн сирин көрөр уонна иитиллэр усулуобуйатын хааччыйыы буолар. Ийэлэргэ социальнай мэхтиэлэри бөдөрөөтөр быһаарыылаах уонна кедьүүстээх дьаһаллар ылыныллар, матырыйалынай көмө көрүнэ эбиллэр.

Биһиги дөйбүтүгэр олохторугар уустук быһыыга-майгыга түбэһэн төрөппүт көрүүтэ-истиитэ суох хаалбыт оҕолору дьиз кэргэннэ олохтуурга тус сыаллаах үлэ ыытыллар. Бу — биһиги судаарыстыбабыт социальнай бэлитиэхтэн дьоһун суолталаах хайысхата.

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр ийэ буолуу уонна оҕо аймак көмүскэлин, эдэр уонна элбэх оҕолоох дьиз кэргэнтэргэ өйөбүл болтуруостара мэлдьи улахан суолтаны ытталлар. Оҕолоох дьиз кэргэнтэри социальнай-экономическай өттүнэн өйүүр, демографическай балаһыаннаһы тулсарар, дьиз кэргэн уонна дьиз кэргэн сыаннастарын үнүстүүтүн статуһун үрдэтэр кэллим дьаһаллар олоххо киирэллэр. Саха сиригэр оҕо уһуйааннарын, оскуолалары, доруобуйа харыстабылын, устуурт уонна сыһыанан тэрилтэлэрин тутуу көтөөхтүк барар.

Күндү Сахабыт сирин ийэлэрэ! Бу кэрэ-бэлэс күннэ тапталгыт, кыһамныгыт иһин, дьонун дьону иитэн таһаарар сыралар үлэбит иһин, нус-хас олохпут иһин, бэйэбит тапталгытынан олохпут тухары сирдир мүүһүбүт сырдыгы сүрэхпитигэр сахлыккытыгар махтанабын! Эһизэ хас биһирдигиһигэр чэгиэн доруобууһу, дьону уонна этэннэ буолууну баҕарабын! Эһиги дьиз кэргэнтэригэр мэлдьи таптал уонна өйдөһүү баар буоллун, чугас дьоннугут өйөбүл буоллуннар, ситиһилэринэн үөрдэ турдуннар!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен НИКОЛАЕВ.

Күн күбэй ийэлэрбитин, эйэбэс эбэлэрбитин

Саха сирин ийэлэрин күнүнэн ис сүрэхпиттэн итиитик-истинник Чурапчы улуунун дьаһалтатын, дьокутааттарын Сэбиэтин аатыттан эбэрдэлибим! Ийэ дьиз хос биһирди киһизэ саамай чугас, олус истинг киһи, ийэлэр биһиги күннээҕи олохпутугар, үлэбитигэр-хамнаспытыгар тугунаан да солбуллубат көмөнү, өйөбүлү онороллор. Ийэлэр муударай өйдөрүгэр, тулхадыйбат тулуурдарыгар, сырдыгынан сыдыаһар күүстэригэр тирэбэрэн, омуҕ, норуот, олох сайдар. Хас биһирди ийэ сирдээҕи ытык аналын, оҕо итиитин, кэргэн буолуу элпээтинэн үрдүктүк тутан, улуустуугар байдыйат, чөл туруктаах дьиз кэргэнтэригэр үксүү турдуннар. Баҕарабыт хас биһирди дьиз кэргэнтэригэр ил-эйэ энгэрдэстин, санаабыккыт сатана турдун! Чугас уонна күндү дьоннугут истинг сыһыаныгар угултанан, дьоллоохтук-соргулаахтык этэннэ олорун!

Чурапчы улуунун баһылыга Андрей НОГОВИЦЫН,
Улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий ЗАХАРОВ.

АЛТЫННЫ 15 КҮНЭ «САНА ОЛОХ» ХАҢЫАТ 1-кы №-рэ ТАХСЫБЫТ КҮНЭ

Күндү «Сана олох» хаһыатым уонна кини ааҕааччылар!

Эһигини хаһыат бастакы нүөмэрэ тахсыбыта 89 сылынан, төрөөбүт күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлибим!

Улуунун сойбот сонунун, кырдьыктаах ыстатыйаларын бу 89-с хаарбын көрсөн да олорон, тапталлаах хаһыаппыттан ааҕа, көрө-билэ сылдьарбыттан үөрдүбүн. Сурутууну көтүлүккэ, хайаан да сурутабын. Хаһыат бука бары үлэһиттэрин, актыыбынай уолсастыбаннай кэргэнтэригэр бэлитиэхпин баҕарабын. Кинилэр сытты берүүлээх буолан, араас интэриһинэи тиэмэлэри сырдатан, хаһыаппыт билигин да биһиги көтүөнэ дьону ыңгырар, угулар. Кэники нүөмэргэ суруналыыс Уйбаан Пономарев Кытаанах оскуолатын устуоруйатын сэгэтэн суруйбутун астына аахтым. Өссө да суруй-бичий тур!

Сахаҕы тыллаах,
санааны сааһылыыр,

сырдыгы сыдыаһар «Сана олох» хаһыатым, өрүүтүн инник күөһүнэ сырым, сойбот сонунугуна, үйэлээҕи түстүүрүгүн ааҕааччылар үөрдэ-көтүтэ тур! Оттон улуунун олохтоохторо, хаһыаппытыгар сурутан, эрэллээх ааҕааччыларын буола туруобун дьиз ыңырабын.

Афанасий Дмитриевич
АММОСОВ - КҮНДҮЛ МАҢАН,
Чурапчы улуунун уонна Хоттобо
нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина.

С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ күн күбэй ийэлэригэр анаан бэйэлэрэ суруйбут сэмэй жоһооннорун аныыллар.

Ийэм куруук аттыбар...

Күүтэр миигин
Ийэм сылаас алаадыта
Оскуолаттан кэллэхпинэ.
Кууһар миигин
Ийэм сылаас илиитэ
Утууаары сыттаахпына,
Ийэм куруук санаабар,
Ийэм куруук аттыбар.

Лида Борисова 7 «в» кылаас.

Ийэм мичээрэ кэрэ...

Сыллыыр ийэм миигин,
Сылаас уостарынан.
Кууһар ийэм миигин,
Нарын тарбахтарынан.
Ийэм сыһыана истинг,
Ийэм мичээрэ кэрэ!

Сивцова Аина 7 «в» кылаас.

Ийэ барахсан...

Ийэ барахсан
Олох бэлэхтиир аналлаах.
Ийэ барахсан
Оҕотун таптыыр айылгалаах.
Ийэ оҕотун
Көмүскүүр ис куттаах.
Ийэ оҕотун
Арчылыыр үс күүстээх.

Башев Айтал 8 ест. кылаас.

Мин ийэм...

Мин ийэм сымнаас майгылаах,
Күн курдук сылытар мичээрээх.
Мин ийэм нал-нарын куоластаах,
Ый курдук уоскутар аналлаах.

Женя Нектекаева 7 «в» кылаас.

Ийэм сылаас илиитэ...

Ийэм сылаас илиитэ —
Дьоллоох олох уйата.
Ийэм уоскутар санаага —
Дьоллоох олох куйаҕа.

Поисеева Айыына 5 «в» кылаас.

Ийэ баар буолан...

Ийэ эйиэхэ олоху биэрэр,
Ийэ эйиэхэ тапталы бэрсэр,
Ийэ баар буолан сир баар,
Ийэ баар буолан дьол баар,
Ийэни истинник таптыабын,
Ийэни иһэрэхтик сыллыабын.

Роксана Диодорова 6 «в» кылаас.

Ийэ дьиз күндү...

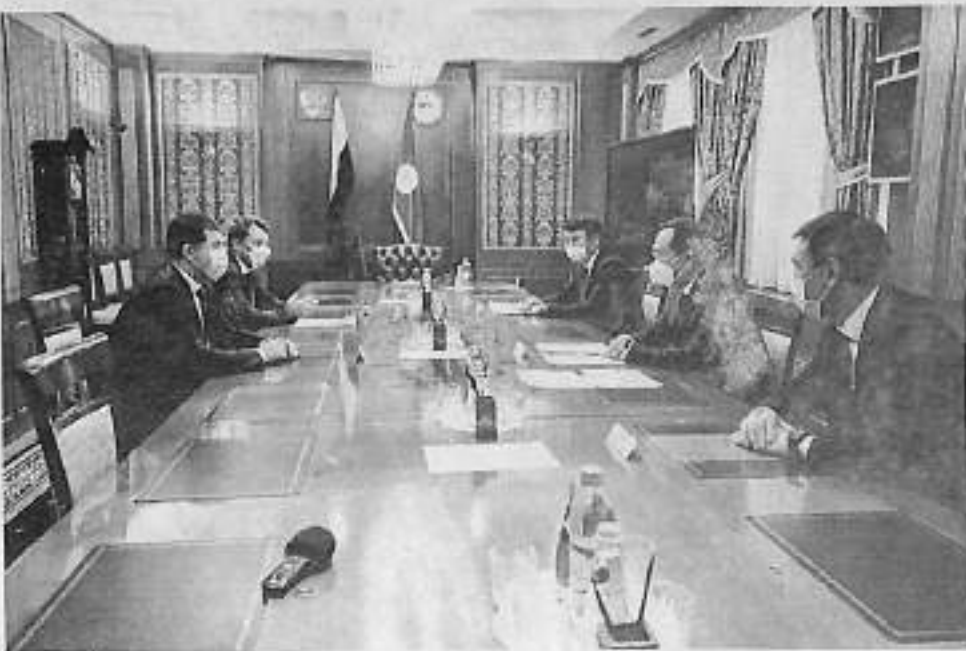
Күн сирин көрдөрөр,
Ийэ дьиз — кэрэ киһи.
Олох Кэрэтин үөрдэтэр,
Ийэ дьиз — күндү киһи.
Ийэ солбуллубат,
Ийэ хатыламмат.

Айтал Захаров 7 «в» кылаас.

Салаааччы саха тылын уонна
литэрэтиирэтин учуутала
Лилия Егоровна ПОПОВА.

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

АЙСЕН НИКОЛАЕВ ААСПЫТ НЭДИЭЛЭБЭ ҮЛЭТИН СҮРҮН ТҮГЭННЭРЭ

КОВИД УТАРЫ

Өрөспүүбүлүкэ кэккэ улуустарыгар кутталлаах коронавирус тарбаныыта биллэрдик кэнээн иһэринэн, Ил Дархан ааспыт нэдиэлэбэ сүрүн болломтогун санитарнай-эпидемиологической быһыыны-майгыны көнөрүүгэ туһулаата. Суһал дьаһаллар ылылыннылар.

Алтынны 6 күнүгэр Айсен Николаев муниципальнай тэриллиилэр баһылыктара, Роспотребнадзор уонна ситэрииллээх былаас бэрэстэбиитэллэрэ кыттылаах киэн селекторнай мунньабы ыытта.

Сүрүн болпур уоһунан оройуоннарга коронавирус тарбаныытын тохторго туһуламмыт үлэ-хамнас көрүлүннэ.

Ил Дархан баһылыктарга туһаайан, үөскээбит эпидемиологической быһыыны-майгыны кытаанах хонтуруолга ыларга анаммыт, уталыппакка топоруллар соруудахтары биирдэ.

Ол курдук, өрөспүүбүлүкэ ханнык баһарар муннугар санитарнай нуорманы тутуһуу булгуччулаахтык ирдэнэр — ордук дьон-сэргэ тобуоруһар сирдэригэр, маһаһыаннарга, тэрилтэлэргэ. Хас биірдии киһи хайаан да мааска, бэрнээккэ кэтиэхтээх, социальнай дистанцияны тутуһуохтаах, мааскабай тэрээһиннэргэ сылдьартан туттунуохтаах.

65 саастарын ааспыт уонна хроническай ыарыылаах үлэһиттэри "тэйитилибит" (удаленнай) ньыманан үлэтиллэрин хааччыйбатах, үлэһиттэр тахсарга күһэйбит салайааччылары эпизиккэ тардарга Ил Дархан соруудахтаата.

Айсен Николаев дьаһалын ааспыт нэдиэлэттэн сабалаан, маһаһыаннарга, уопсастыбаннай тырааныспарга, араас тэрилтэлэргэ, дьон тобуоруһар сирдэригэр куттала суох буолууну хааччыйы төһө тутуһууларын хонтуруоллуур бэрэбэрэкэлэр калымник ытыллан эрэллэр.

Холобур, хааччахтааһыны кэспит маһаһыан ыстараапка тардылларын ааһан, үлэтэ-хамнаһа тохтоуллан, сабыллыан сөп.

Бу күнүгэр Дьокуускайга уонна улуустарга инфекционнай куйка ахсаанын эпэтигэ туһуламмыт үлэ күүскэ ытылла турар. Ил Дархан Саха сиригэр ханнык баһарар муннугар сөптөөх эминэн хааччыллыы баар буолуохтааһын ирдээтэ. Манна тустаах мизэрлэр ытылланнар, эми таһар тырааныспар болпур уоһа суһаллык быһаарыллар.

Алтынны 7 күнүгэр эпидемиологической быһыы-майгы күнтэн күн кытаатан иһэринэн сибээстээн, Ил Дархан бэр дьонго туһаайы тылын эттэ.

Айсен Николаев хас биірдии киһи тус эпизитинэстээх буолуута кутталлаах вирустан хаххалыыр, харыстыыр биір саамай күүстээх ньыма буоларын

тоһоболоон бэлиэтээтэ. Санитарнай нуорманы тутуһуу булгуччулаах буоларын, тус бэйэни уонна чугас дьону эрэ буолбакка, туларыйар дьону эмиэ харыстыыр эбэһинэстээхпит туһунан Ил Дархан өйдөнөр гына эттэ.

"Сэттэ ый устата дорубуйа харыстабылын эйгэтэ кыабын мунутуу туһунан үлэлиир. Быраастар 40 бырыһыаннара ковидтаах ыарыһахтары эрэ эмтиир буолан, атын ыарыылаах дьон дорубуйаларын көрүнэллэрэ хааччахтаанар буолла. Бу дьон-сэргэ туругар кэлин улахан охсуулаах буолуон сөп", — диэтэ Ил Дархан, бэр дьонугар туһаайан.

Ил Дархан коронавируһу утары охсуһууга туһуламмыт Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр үрдүк бэлэмнээх буолуу эрэһимин тэрийэр туһунан 2020 сыл 1 күнүгэр бэйэтин Ыйаабын өссө күүһүрдэн, бары тэрилтэлэргэ хас нэдиэлэ ахсын дезинфекциялыыр тэрили уонна сирдэстибэни туһанан, генеральнай сууһууну-хомуйууну булгуччулаахтык тэрийэр туһунан пууну эбии киллэрдэ.

НАЦИОНАЛЬНАЙ БЫРАЙЫАКТАР ТУЛА

Ааспыт нэдиэлэбэ Айсен Николаев үс национальнай бырайыак — "Демография", "Дорубуйа харыстабыла" уонна "Куттала суох уонна хаачыстыбалаах айан суоллара" — Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр хайдах тэтиминэн олоххо кириэллэрин хонтуруоллаата.

"Кыра олоһоох дьахталлар дьарыктаах буолууларын хааччыйы" региональнай бырайыак чэрчитинэн Сунтаарга 240 миэстэлээх уонна Ньурбага 280 миэстэлээх оло уһууһааннара тутулла тураллар, бу сыл бүтүөр диэри үлэбэ кириэхтэрэ. Дьокуускай куоракка "Прометейчик" уһууһааны кэнэһэр сыалтан эбии дьэ-уот атылаһаһыллара былаанналар.

"Аба көлүөнэ" региональнай бырайыак чэрчитинэн Бүлүүтээби психоневрологической интэрнаат дьэ 150 миэстэлээх олорор куортуһа үлэбэ кириэхтээх.

"Успуорт — олох сирэ" региональнай бырайыак чэрчитинэн Мэнэ Ханалас улууһугар Аллара Бэстээх бөһүөлэгэр бу сыл бүтүөр диэри успуорт комплекса аһыллыабы.

"Дорубуйа харыстабыла" национальнай бырайыак чэрчитинэн өрөспүүбүлүкэбэ 26 мелуһуун солкуобай суумалаах араас хайыскалаах үлэ-хамнас барар. Коронавирус эпидемията туран, дьон чэһин туругун хааччыйар тэрээһиннэр сорохторо өйдөнөр биричиинэнэн бытаардылар.

Ил Дархан "Демография" уонна "Дорубуйа харыстабыла" национальнай бырайыактар туолууларын үчүгэинэн сыаналаата, быһылгы былаанна кирибит тутуулар болдьоммут кэмнэригэр үлэбэ кирииллэрэ булгуччулааһын ыйда.

Алтынны 8 күнүгэр Ил Дархан "Куттала суох уонна хаачыстыбалаах айан суоллара" национальнай бырайыак туолуутун көрдө.

Айсен Николаев.

КЭСКИЛЛЭЭХ ОТТУК

Алтынны 5 күнүгэр газомоторнай оттугунан айанныыр массыыналар холуонналар "Питертэн — Мириинэйгэ" диэн АЛРОСА — Мириинэйгэ тэриллибит көбүлээһининэн кыттылаахтара автопробег кыттылаахтара Мириинэйгэ кэллилэр.

Бу хорсун дьонго Айсен Николаев эбэрдэ тылын туһаайда. Ил Дархан газомоторнай оттук экологической өттүнэн биір ордук ыраас оттук буоларын бэлиэтээтэ, Саха сирэ кэнники сылларга Арасыйыаба гааһы хостооһунна биір тутуах регион быһыытын сайда турарын, өрөспүүбүлүкэ арбааны өттүгэр дойдубут биір бөдөн гааһы хостуур киинэ олохтонон эрэрин туһунан эттэ.

"Саха Өрөспүүбүлүкэ атын газомоторнай оттугу регионнартан атыыласпака, сылтан сыл бэйэтэ онорон таһаарар кэмэин мунутуу үрдэтэ турар соруктаах. Биһиги «Сахатранснефтегаз», «Саханефтегазсыт», ЯТЭК, «Атомэнергомаш» курдук бэйэбит

2020 сылга бу национальнай бырайыак чэрчитинэн өрөспүүбүлүкэбэ 4,8 миллиард солкуобай көрүлүбүтэ. Бу сыл түмүгүнэн 211 км айан суола уонна 23,5 км куорат иһинээби суол ситимэ нуормаба эпизиттэһэр турукка тиэрдилиэхтээхтэр.

Мань тэнэ, "Бүлүү", "Халыма" уонна "Лена" федеральнай айан суоллар учаастактарын өрөмүөннээһиннэ 11 миллиард солкуобай кэринэ үл федеральнай буддьуөттэн көрүлүннэ.

"Биһиэхэ суол — тыын болпур уос. Дойдубут Аба баһылыга Владимир Путин соруудаһынан айан суолун тулсарыыга улахан үлэ ытыллар. Күн бүгүн былаантан хаалыы суох, эбийиэхтэр бары болдьоммут кэмнэригэр үлэбэ кириэхтэрэ", — диэтэ

бөдөн хампааньналарбыт газомоторнай оттугу онорор бырайыактарын өйүүбүт", — диэтэ Айсен Николаев.

Автопробег кыттылаахтара уһун суол устатын тухары элбэх бэлиэтээһиннэри онордулар, араас оттук кедьүүһүн тэннээн көрдүлэр. Ол түмүгүнэн автопробекка кыттыбыт регионнар, ол иһигэр Саха сирэ эмиэ, бэйэлэрин идийэлэрин уонна этиилэрин түмэн, Российской Федерация Энергетикабы министирдэһитин көрүүтүгэр киллэриэхтэрэ.

ЕПАРХИЯ УБУЛУӨЙЭ

Нэдиэлэ түмүгэр, алтынны 11 күнүгэр Айсен Николаев Саха сиринээби епархия 150 сылын көрсө, Преображенский соборго Танара литургиятыгар кытынна.

Ил Дархан бары православнай христианнары Епархия 150 сыллаах үбүлүүһүнэн истинник эбэрдэлээтэ. Киһи бэйэтин этиитигэр танара дьэһтэ Саха сиригэр үөрэх уонна сырдаһы тэнийиитигэр улахан оруоллааһын тоһоболоон бэлиэтээтэ.

Дойдубут устуоруйатыгар төһө да уустук кэрдис кэмнэр баалларын иһин, Саха сирин Епархията чөлүгэр түһэриллэн, бүгүн этэннэ үлэли турарын туһунан Айсен Николаев эттэ.

Бүгүн Епархия тутула кэни-тэнийэ турар — Саха сирин араас муннугар сэмизэрийэлэр, храмнар, чочуобуналар бааллар. Танараба үнүү нуучалыы тылы тэнэ, сахалыы эмиэ ытыллар.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиртээтэрэ

ТИЭРГЭН

Дүгээж кэргэнтгэ аналлаах сыһыарыы

ИЙЭ ДЬОЛО -- ОБОЛОРУГАР

- Александра Прокопьевна 1932
сүл от айын 15 күнүгэр Сүлүн нэһилиэгэр
Хатыннаах алааска элбэх оҕолоох
диэ кэргэннэ төрөөбүтэ. Оҕо сааһа
сэрии кэмигэр түбэхтэн, улахан доһу
кытары тэҥнэ үлэни-хамнаһы үлүстөн,
түлээхтэрин кытары хаалсыбака
үлүнээбитэ.

Бурдук тәрдар мизлингсәзә ошус сизтэн, бурдук тәһән, савасы ыһыһа, сәйһынны паардааһынға үлзәһән; ыһах, нәйрәй хомуһсан, дыз ис-гас үлзәтигәр зриллән улааһпыта. Доруобуйаһыннан аһаарыран 2-с кылааска эрә дизри үрөһммитә.

1953 сүүлээххэ оёолорун дыйлбата тардан, чугастаары Хатыннаах алааска ололор, үлэни-хамнаһы кыйай тутар уолга, Япония сэримитин ыттылылааҕар Макаров Семен Васильевичка көргөн тахсар. Ылал буолан тусла буруу таһааран, 13 оёону төрөтөн-иитэн, атахтарылар туруоран, дьон-сэргэ снорон билигин сизэттерин, оёолорун ортолоругар ололор, Эттэхэз дөбөн - 13 оёону иитэн таһаарар... Биридэ да оёотугар декрет диэнгэ барбакка ыанныксытынан, кэлин оёо саадыгар пранканан үлэлээн, улахан дьыз көргэни аһатан-таньынанан ололорбутун билигин сыаналыбыт.

Абабыт 30 сүл сүлгыһыттыр кэмизэр, тоһмотун-халпатын туһугар ийбэт сахалыы иһэ абыраатабы. Өйдүүбүт: таба саныйабын, уллун сугуруотун, сарыы этэрбэһин, күрүмү этэрбэһин, ыт тириититтэн үтүлүгүн, араас чомпой бэргэлэлэрин. Абабыт кизһэ туман быһылынан кырыа бебе буолан бэрэмэдьийгэр толору андаатардаах кэлэрин, ону астаһарга көмөлөөн оһох тула тириини тиэрэн кэһигрэтэрбитин. Ого истэхэ танһаа барыта илиинэн сирииллэрин, баатанан хаттыктаналларын. Сыл айыы сана оһуоһаага хиирэр оҕоҕо сана танас тэрээһинэ – бу барыта ийбэт көмүс ириитинэн оһоһуллуннабы.

Билигн оёо эрдэхитинэ, Үал кигизбин
бэйэтэ оносторо. Улахан дьээ кэргэнгэ
тыын боллурусу буоллаба. Ийэбит мань
барытын кыйаа тутарын билигин сөрөбүт.
Аны сайынын кизнэ айыы остуол тула
опорон наар үөрэ отунан бутугас, суорат
сиирбит миннэгитин. Төрөптүттэрибит
кэтэхэз көнүллэнэринэн сэттэбэ тийэз
ыһарынах иитэллэрэ. Бустун-маһын үлэтэ
сөпхүс үлэтин кэнниттэн ончуллара.
Ийэбит ыанныксыттаан кэлэн баран аны
чааһынай сүөлүтүн көрөрө-истэрэ. Билигин
санаагаха, дьэ үлэ! Ону таһынан куурусса,
сигинньэз итэн эбинэллэрэ.

Обалор оюну көрсөн бэрзэдэнэ үэртийлэрэ, бэйэ-бэйгэс кемеһегүүлэрэ – төрөлгүт сөптөөхтүк иитиитэ-тахайыта бьыллаа.

Ийзбит истин сыгыана, хан-хольку майгыта оёолор олохторун оностоллоругар сирдыт сулус буолар. Билигин бэйэбит ыал ийэлэрэ, адалара буолан олорон өйдүүбүт.

Ийэлзэх абаыт бийни муусука уонна
услуорт зйгэтигэр сыһыаран ииппиттэрэ.
Бастакынан баян, гитара ылан үөрэттэрэ.
Сатаабыттарын нэһаа сыналһыбыт.
Бара да дууһабытыгар ырыаны сөбүлүүр
була улаатарбытыгар көмөлөстөгө.
Элбэх улуус, өрөстүүлүк лауреаттара,
сыана бэтэрээннэрэ, араас бэстибэзлэр
дипломаннара буолбуллуут туоһу буолар.

СӨ Бэрэсидьиэнин 1993 сыл балабан ыйын 2 күнүнээби ыйаабынан, Ийэ күнэ сыл аайы алтынныы ый үлүс баскыһыаннаатыгар бэлиэтэнэр. Быйыл алтынныы 18 күнүгэр түбэхэр. СӨ Ийэ күнүнэн улууска үгэс быһыытынан элбэх оболлоох ийэлэри чизэтиллэр. Анал хамыыһыа быһаарыытынан быйыл П.И. Борисова бириэмийэтэ Сылан нэһилиэгин олохтообор, 13 оболлоох дьоруу-ийэс Александр Прокатьевна Макароваба, Хайахсyt нэһилиэгин олохтообор, алта обо амарах ийэтигэр Ньургуйаана Сергеевна Бандереваба уонна «Ийэс махтал» улуус бэлиэтэ Алабар нэһилиэгин олохтообор, 10 оболлоох далбар хотунга Матрена Кирилловна Протодьяконоваба туттарыллыахтара. Бүгүнтү «Тизгэн» балаһаба тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Аба Дойду сэриитин бэтэрээнн оҥдообото Александр Прокатьевна оболоро тапталлаах ийэлэрин түһүтүн истин-иһирэх тылынан кэпсииллэрин сэргээн аабын.

Одпор, бийлчиг усруорт өтүүнэн
тахсарбылгар, өрөслүүбүлүкжэ,
оройуонна чөмгүйүүн үрдүк затын
сүгэрбитигар ийгээх, агабыт хылаатгара
улахан. Бийлэхэ хайынар ылан
бизрбитгээр. Бастаы пластик хайынардар,
очолорго сына бөкө тилэр.

Төрөлүүтэрбит уолаттарга саа ылан,
бастакы булга уһуйуллубуттара –
уолаттарга кэмэ суох
дьоллоох

ытыллыбыт адалар күрэхтэригэр «Ытык
 аса» үрдүк аатын ылбытыгар эмиз ийэбит
 кылгата саар дигэн бары билинэбит. Күндү
 киһибит үтүө суобастаахтык оҕолорун
 көрбүтүн-истибитин «Дьоруой-ийэ»,
 «Материнская слава» I, II, III үрдэппээх
 мэтээллэрэ түһүлүлүлэр.

Билигин Александра Прокопьевна – 50-ча сизинзэх, 60-тан тахса хос сизинзэх, 10-ча хос-хос сизинзэх улахан дьиз эргэн тулгар Дэлбэр Хотуна, ийэтэ, эбэтэтэ, хос эбэтэтэ, хос-хос эбэтэ. Тагталлаах ийиһиһ – тыиннаах данийалбыт!

Александр Прокопьевна билигин дэсүн сааһыгар оҕолорун, сизэнэрин, хос сизэнэрин, аймахтарын ортолоругар үөрэ-көтө олорор. Бары үлэлиин-хамсыы, үөрнэ сылдьалларын истэн үөрэр, дьоһлоох буолалларыгар баҕараар.

Александр уонна Семен
Макаровтар олоһоро арбаас идэлэри
бэлһылээн, үгүс суобастаахтык үлэлзэн,
бизнсийбэ тахсыбыттар, сорохторо
таһаарылаахтык үлэлиисыд дьахтарлар.
Ол курдук, билигин нэрдэххэ:

Бүлэг улахан хуяга Александра
Жергина ийэтин, аяатын багд
санаатын толорон, учуулал идэтигэр
Казхастан Павлодар куоратыгар
үөрэммитэ. Үлэлзэн-хэмсээн,
5 обону атахтарыгар туруоран,
10-ча сэмнээн

этэ. А Б а б ы т кэмнэр
уолаптарын аттарыг
хааннарыг инэрэ гына,
айылбаа сиргэ чураһатан
бииргэ илдэс сылдан
бултаабыта Билигин

булгаарыга, билийн
бэртээхий булчуттар,
кусчуттар. Балыктырга
үерэтэн, нэһилиэккэ
улахан байандаах муҥха
онорон хойукка дизри нэһилиэктерин
дьонун-сэргэтин үүрдэ-хөгүтэ аһаттахтара.
Дьизлоригэр бултаан ажалбыт бултарын
ийбэйт барахсан астаан-үөллээн, хас
куобады, хас саһыгы, кууу, куртуйабы
андаастары астаабытын айылба бэйэтэ
эрэ билэн эрдэра. Арабыт байандаау
булмут этэ. Саһылы, бэдэри, киһи, тинги
солондонду да бултуура, наһаа үерэрэ
кеттэ.

Мань барьтын ийбэт сыа-сым курдук тутан, астаан-танастан күндү мааны танас буопаллара: абабыгыгар бадэр истээх сон, улахан кыска солондо бэргэһэ, бадэр бэргэһэтэ барыта күндү мал танас буопала.

Савмай улахан убайыт 21 сааһыгар оһолго түбөһөн биигиги ортобутугар суу бисибута хомотор.

12 оюнуулаатыннан, барыбытын ала
онордулар. Барыбытын сүеңүлзэн-астаан
сахалыы сизри тутуһан опхототулар.
Оболоро сизтэрэ хотунан-собурууна
үераналларигэр куруук көмөлөспү
төлөһүттэригизгэр мастананыт!

Ийэбит Александра Прокопьевна
Сылан нэһилиэтин Бочуоттаах олохтоодо
1996 с., 1941-1945 сс. Килбиэннээх үлэтин
ичин мэтээл хаһаайына буолар. Аҕабы
Семен Васильевич 1971-1974 сылларга
өрсөтүүбүлүкэ чөмүтүүн сылгыһыт
үрдүк аатын ылар көрдөрүүлээх үлэти
ийэбит эмиз ситиһити буолар. Мань
тиэз аҕабы өрсөтүүбүлүкэз баһаанына

олороллор. Оскула сабаттан
комсомол сэжирэтээр, Чурапчы, Одыулуун
Дькуускай кураат оскоспаларыгар
ситиһиилээхтик үлэһэн, үөрэнээччилэрин
мактааларын ылан ылар.

Прокорий Макаров олох эдэр сааһыттан тырахтарыстаан чөмпүүгүн урдук аатын сүгэн, соххус кытаанах үлэтигэр эриллэн кэлин чааһынай хаһайыстыбатыгар сүөһү-сылгы тутан олоролор. 5 оҕондьон оҥортоон, 10-ча сизинээх. Утуун-күөсүс ыаллара буолан нэһилиэккэ биһи ырыа-куттаах дьүз кэргэнинэн биллэллэр. Сцена бэтэрээннэрэ, оҕолор араас кура лауреаттара, дипломантара буолаллар.

Николай Макаров тизгинийгээс
систагас буслан суолпар-механизатор
идэтин багшлан, иннибитэ суух
Үүт таһыгтыг савсыг курууска
Мындагаайыг солбуллубат суолпар
буслара. Багаһын хаһаайстыг эринэ
СӨ Бэрсидизинн гравын хаһаайны
тэс хаһаайстыбатын үтүөлэх үлэһитэ
Одолоро бары идэ ылан таһаарылаахтыг
үлэһит-хамсыг сылдыаллар. 10-ча сиз
сайын оло-маса, сүһүг көрүгүтүг төһү
күүс буолаллар. Айылбага, сиргэ-уокка
эһэлэриттэн, эбэлэриттэн үөрэнэллэр
vvc

Ульяна Таныкова физика, математик
учуутала. Эдрийинзэн Павлодар
куоракка үерэнэн, ыанньыксыт, сылгыны
обого учуутал буолалларын.

мэктэглэлээс хойш хойш кыргыттар. Элбэх
обону үерэтэн педагогический үлэ
бэтэрээнэ үрдүк ааты сүгүн сүгэр. 2
обону олох улахан аартыг татааран, 20-
чэ сизинэх, хос сизинэрдэх дойдутугар
тахсан Улахан-Күөлгэ олоор. Сизтэр
элбэрин, элэлэрин тулабын хатаран
сүлү-ас илтэн сахалыи сизэрдэх олобу
салгышлар. Өрөсүлүүлүк, улуус бастын
дым кэргэтээр буолаллар.

Акулина Ануфриева Красноярский куоракка стоматолог идэтин баһылаан, күн бүгүнгэ дизери үлэтин сылдьар. Чурапчы улуусун норуотун маастара, 2000 с. "Өрөспүүбүлүк бастыҥ ыала" СӨ Бэрэсидиизинин граныи хаһаайката. Улууска бастаһынан бааһынай хаһаайыстыба тэрийэн үлэтин-хамсыи олороппор. 5 оҕолоохтор, 10 сиэннээхтэр. Оҕолор сарсынныи күнү түстүүлэр, үлэтиниллэр, веранэллэр.

Дария Беляева атыгын идэтин талан үлэлзэн, онтон бааһынай хаһаайыстыба тэринэн Түвэй ең үрэхтэригэр билингнээнэ дизри сылгыларын бэрийэр. Адаларын сылгы кута кинизэхэ бэриллибит дизн бииргэ төрөөбүттэрэ үөсэ саныллар.

Ирина Иванова стоматолог идэтийн талхаабылтан Таатбаа харьс сири халбарийбажа үлэпир. Араассыйа, СӨ дорубуйа харьстабылын туйгуна, үлэ бэтэразнэ. 2 кыыс обото оосуолаларын кыһыл кемүс, үрүн кемүс мэтээлэринэн бүтэрэн, билигин үрдүк үөрэх кыһаларыгар үөрэнэллэр.

Мария Пермякова огула сабаттан хайрлардыт, өрөстүүбүлүкэ, улуус чөмлүүөнүкэтэ. Иитээчин идэтин талан дойдутугар Улахан-Куелгэ дыкссаакка таһаарылаахтык үлэлзэбит. Онтон иистеһын идэтин баһылаан, билгилэн улууска тарбахка баттаран иистэһынэн. Макаровтар дьиз кэргэннэ сахалыы миһи-күүгү илиир-саһалыы киймилэр буолар. Уола Ньургун 11 кылаас туйгун үөрэнээччитэ, онгайын-курэх элбэх төгүллээх кыайылылааба, «Артек», «Сочи» лаабырга норуоттар икки ардыларынааһы интеллектуальнай курэхтар кыттылылааба.

Вера Новгородова фельдшер-лаборант үүрэгшин Читага бүтэрбитэ. Идэтинэн Чуралны бэлэһинатыгар үлсүлэбитэ. Билигин урбааныныт. 2 оёо ийэтэ, 3 сизэнэ эбэтэ. Сээмэй аймахтар тутах дьоннорго Чуралны нэһилиэгэр олороллор. Сүүрэр-көтөр, барытын быһаарар Новгородовтар дьэс кэргэн буолаллар эбит. Ийэлэрэ Александра Прокопьевна кыһыһгар Верага олорор.

Алексей Макаров суоппар идатин баһылаан, ыраах айанна суоппарынан ситиһиилээхтик үлэһэн кэллэ. 4 уол олоһох, оскуола, дьыосаат иитиллээччилэрэ. Дойдугулар дьыа-уот туттан, сылгыланан спорор Сайынны көмнэ дойдунарыгар оһолор таһа тураллар.

Василий Макаров электрик, суолпар идэлзэх. Дойдугуар Улахан-Куялгэ биир хөхтөөх ыал-дын буолаллар. Убайын Николай Семенович кэнниттэн Улахан-Куялгэ баһылыктаан, сэлэиньэтин сайдыытыгар бэйэтин ылаатын киллэрсбит иһин буолар. 3 оҕолор, 2 сиэннээх. Сахалы сизиринэн сүөһү-а тутан споролор.

Семен Макаров дээд кэргэн саамай
кыра уола. Бааһынай хаһаайыстыба
салайааччыта, СӨ Бэрсидьинин граны
хаһаайына, СӨ тэя хаһаайыстыбатын
туйгуна. 6 оёоспох, 2-тэ устудьуон
4 үөрэнээччи хаһаайыстыба төһү
көмөлөөнөөччүлэрэ - сайын от оттоһоллор
суёһу көрсөллөр.

Парасковья Ильинична Борисовна
батынан биризмийэ аняммытына
дьордой-ийзин Александра Прокопьеваны
уонна улусу күн күбэй ийэлэрин Саха сирин
Ий күнүзүн эбэрдаппибыт. Ой - нигиэс б
олохо баайа, дыло. Дьон-сэргэ ортотугар
үөр-көтө олорор, үлэлиир эмиз дыл. Ха
бийриди күнтэн үөрүн, инникигэ сырдыг
уолаан, үрдүккэ, үтүөгэ дьулуһун.

Марфа ПЕТРОВА

Марфа ПЕТРОВА

Сыншарыны бэлэмнэтилэр Татьяна БУШКОВА
Марфа ПЕТРОВА.

ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭМИС ЭТИ ДЭЛЭТИЙГЭ

Бүгүнгү нүөмэргэ -- Чакыр нэһилиэгэ

Чакыр нэһилиэгэ сэбиэскэй былаас олохтоммутун кэнниттэн ТСОС-тары тэриимиттэ. 1930 с. сүөһүлэрин, сылгыларын туттар тэриллэрин холбоон, 1936 с. нэһилиэккэ икки колхуос тэриллэбитэ — Яковлев аатынан колхуону бэрэсэдээтэл Г.М. Кузьмин — Матылтыыр салайбытара.

1950с. икки колхуос холбоон "Правда" колхуос тэриллэбитэ, бэрэсэдээтэлинэн М.К. Кириллин үлэлэбитэ, 1958с. Эрилик Эристиин аатынан колхуос участваа буолбута.

1958с. Чакыр нэһилиэгин Хайахсыт нэһилиэгэр холбообуттара, 15 сыл устата нэһилиэк статуһа суох ололбута.

1968с. Чакыр нэһилиэгэ Хайахсыттан араасан туһунан нэһилиэк буолбута. Онтон ыла нэһилиэк эбиллэн, туһунан отделение буолан, производство улаатан, үлэ мизстэти эбиллибитэ.

1990с. олунньу ыйга Чакыр нэһилиэгэ Эрилик Эристиин аатынан колхуостан араасан, "Чакыр" аренднай тэрилтэ диэн туһунан хаһаайыстыба буолбута. 120 оробуочайдаах Чакыр отделенията биир санаанан И.А.

Филипповы бэрэсэдээтэлинэн талбыта. "Чакыр" аренднай тэрилтэ 1993с. диэри үлэлэбитэ. Кэлин ырынак экономикагыгар кириэн, санаттан Эрилик Эристиин аатынан табаарыстыба тэриллэбитэ, А.М.Кириллин салайааччынан талыллыбыта. Эрилик Эристиин аатынан табаарыстыба 1994с. оробуочайдар уопсай муньахтарын быһаарытынан, 8 хаһаайыстыба уонна бааһынайдар ассоциациялара тэриллэн, бэрэсэдээтэлинэн нэһилиэк баһылыга А.М. Кириллин талыллыбыта. Бааһынай хаһаайыстыба араасалларыгар табаарыстыба салалта, Чурапчы коммерческой бааньттан 160% кирэдьиит ылан, икки МТЗ-82 тыраахтары, МТЗ бырысыабын окко туттулар албах тизхиныкэни, салпаас чаастары атыласпыта.

Чурапчытаагы "Агроснаб" салайааччыта В.Н. Филиппов бэйэтинэн абылан, 8 бааһынай хаһаайыстыба, ОДКХ үлэһиттэригэр түнэтиллибитэ. Ол сайын былааннамыт үт соруун аһара толорон, закупка убаһалары

туттаран, ылбыт кирэдьииттерин болдьобун соробун уһатан, соробо сотуллан, 1995с. 8 бааһынай хаһаайыстыба иһэ суох хаалбыта, үлэлэрэ-хамнастара "ыраас лиистэн" сабаламмыта. Ходуһа сирдэрэ, баай — дуол опорчу чааһынай бас билигэ үлэһиппэбитэ. Нэһилиэниэ муньаба, уурааба суох бэйэгэ үлэтин-хамнаһын тэринэн барбыта, оботуттан кырдыабаһыгар тийэ күүстээх үлэбэ туруммуттара.

Чакыр нэһилиэгэр 1994с. тэриллэбит бааһынай хаһаайыстыбалар:

1. "Байара" — М.И. Ширяева
2. "Батаах" — Е.Н. Старостин
3. "Бэдэгэйи" — С.П. Федоров
4. "Олох" — В.В. Марков
5. "Туоралдьын" — К.П. Данилов
6. "Маарыкчаан" — М.М. Кириллин
7. "Тураннаах" — Н.П. Софронов
8. "Чакыр" — И.В. Ануфриев
9. "Эрилик Эристиин" бааһынай хаһаайыстыба холбоһуга — А.М. Кириллин.
10. ОДКХ — Н.Н. Кириллин.

2007с. Чурапчы улуусугар

бастагынан "Чакыр" производственай кэпэрэтиип тэриллэн үлэтин сабалаабыта. Салайааччынан С.И. Михайлова, буһаалтырынан М.И. Маркова 10 сыл устата үлэлээн, үлэ мизстэтин таһаарбыта. 100-тэн тахса төбө ынах сүөһүгэ тиздибиттэрэ.

Бүгүнгү туругунан, Чакыр нэһилиэгэр уопсайа 1525 төбө сүөһү баар, ол иһигэр 473 төбө — ынах, 1558 — сылгы, ол иһигэр бизтин ахсаана — 767. Ону сэргэ 116 тыраахтар баарыттан 36-та МТЗ тыраахтар.

Нэһилиэниэбит ахсаана 590 киһи, орто оскуолаба 83 оҕо үөрэнэр.

Бүгүнгү туругунан 18 бааһынай хаһаайыстыба үлэлиир. "Чакыр" бааһынай хаһаайыстыба — салайааччы И.В. Ануфриев, "Байара" — Н.Н. Григорьев уонна "Тоох" бааһынай хаһаайыстыба Н.И. Неустроев өрөспүүбүлүкэбэ, улууска биллэр-көстөр бааһынай хаһаайыстыба буола үүнүлэр.

Марфа ВАСИЛЬЕВА,
тыа хаһаайыстыбатын
исписэлиһэ.

Обуруоту хото олордун

2008сыл обуруот аһынан, араассаада опордуутунан дьарыктанан сабалаабыппыт.

Маннай сибэкилэри олордуттан барыта сабаламмыта, кэлин обурсу, помидор эбиллибитэ. Оттон сыл аайы обуруот астарын, үүнээйи көрүннэрин сыһыа элбэтэн, кэнэтэн испиллэбит. Хаппыыста, бизэс, сибэки, обурсу араас көрүнүн араассаадалары буолбуппут.

2012сыллаахха олбуорбут иһигэр тусла араассадалары үүннэрэр тэпилиссэни туттубуппут.

Араассадаларбытын опох эрдэ, тохсунньу ыйтан сабалаан опордон сабалыбыт. Буорун күһүнүттэн бэлэмнээн, кумах тизэн барытын эрдэ бэлэмниибит. Онуоха кэргэним Семен Николаевич күүстээх көмө-тирэх, илии-атах буолар.

Сыл аайы көрдөрүүбүт улаатан иһэр. Помидору, обурсуну 1000-тан тахса устууканы олордубут. Абырайх сыллаабыта 200-тэн тахса хаппыыстаны олордо сылдыбыппыт. Онуоха саасыраастааһына, уутун — хаарын боптуруоһа кыайтарбат буолан

опордубат буола сылдыабыт.

Сылын аайы ытыллар сибэки бырааһынныгар куруук көтүппэккэ сылдыабыт. "Фермер" массыынабытыгар тизмимитинэн араассадаларбытын атыллы бараччыбыт — Чакырынан, Хайахсытынан, Чурапчынан сылдьан атылааччыбыт.

Обуруот аһын үүннэрэрбин олус астынабын, дуохуйабын. Бу билигин ыарыы турбут кэмигэр киһи бэйэгэ үүннэрбит сибэһэй обуруот аһын сизэхтээх. Бэйэ үүннэрбит обуруотун аһа инэмтэтэ, битэмиинэ доруобуйаба туһалаах бөҕө буоллаба.

Александра Прокопьевна МАКАРОВА.

«Байара» бааһынай хаһаайыстыба маннай 1994 сыллаахха тэриллэбитэ, 30-тан тахса төбө сүөһүнү тутан ололбуппут. Салайааччынан Ширяева Мария Ивановна үлэлэбитэ. Икки сыл үлэлээн баран, пайщиктар бэйэлэрин сүөһүлэрин ылаттаабыттарын кэнниттэн, 1996сыллаахха мин салайааччынан хаалбытым. Ол сылтан сабалаан, баччаанга диэри үлэлээн-хамсаан кэллим.

Билигин 40-тан тахса сүөһүнү көрөн ололорбун. Сылын аайы үт былааныгар үлэлэһэбит. Ааспыт сыл 33 туоннаны туттарбыт буоллахпына, быйыл 35 туонна үүтү туттаран ололорбун. 2016 сыллаахха нэһилиэк улууска бастын ааты ылан, граны сүүйэн, тыа хаһаайыстыбатыгар көмөнү онорбуттара. Нэһилиэк ол грантан тыа хаһаайыстыбатыгар анаан — минээн

«Байара» бааһынай хаһаайыстыба

харчы көрбүтэ. Ол көмөбө хапсан, аныгы матырыяалынан 30-тан тахса сүөһү батар улахан хотону туттан, үөрүүбүт мунура суох. Оппут былаана эмиз сыл аайы туолар.

Биир үөр сыгылаахпын. 2013 сыллаахха сылгы баазатын туттубутум. Хаһаайыстыбабытын барытын бэйэбит көрөбүт-истэбит. Үлэһиттэрбит суохтар. Сайынын окко, ынах ыаһыныгар оҕолорбут, сизннэрбит кэлэн көмөлөһөллөр.

Саас ыраатан, үлэни-хамнаһы кыайбат буолан иһэбит, онон инникитин уолбутугар аныыр санаалаахпын.

Үлэһиннээхтэрбэр баба санаам диэн — саха төрүт дьарыгын умнууга хаалларбакка, сүөһүнү-аһы аспэккэ, опорубун. Сүөһүлээх-аһаах буоллаха тыа киһитэ өлөн-охтон бизэбэт. Эдэр ыччат сүөһү көрөн, ылсан сайыннаралларыгар баҕарабын.

Николай ГРИГОРЬЕВ.

— БИЙНЭХЭ СУРУЙАЛЛАР —

Ойуур баһаарын умуруорууга

Будьд атырдах ийин 27 күнүгэр 33 «А» №-дээх Таатта лесничествотунан регистрацияламмыт баһаар Ботомно территориятыгар атырдах ийин 30 күнүгэр кэлбитэ уонна баһаар ийин 22 күнүгэр локализацияламмыта. Быйыл ардаар суох кураан сайын туран, тыа баһаардара күөккэ түөлбүлэ.

Баһаар нэһилиэнньэсэ кутталы үөскэтигин туһуттан туһаннаах тэрилтэлэри («Якутресурсыс» ГАУ Чурапчытаабы филиала – сал. М.А. Свищева, «Чурапчы лесничества» сударыстыбаннай хаһына тэрилтэ – сал. Степанов В.Г.). Чурапчы улуунун ыксаллаах быһыны-майыны сэрэтиигэ, туоратыгы уосна баһаар куттала суоһаабатын хааччыны хамыһыһытын (барассадэттеги сөлбүөдэччи Болдовской А.С.) кытта суһал муһууах түмүгэр бу дьыл атырдаах ыйын 30 күнүгүсү 12 №-дээх быһаарытыгыр өлбүрүн, быһааннаах үлэ ытылыһына. Ол курдук, баһаары кэтээн көрүү, Нуучча, Туолума территорияларын суһалааһын, оту тизгини, дэлээнэлэри кэрди сорохутаа тирбүтэ.

Нүүднээ үзвэр дотроомтуй 531,4 туснаа отгон бэрт хялгас кэм илгээр тэрээжинээх уснаа кээх хахайаыстыбалал (КФХ, ЛПХ) бэйэлэрин куустэринэн 500,9 туснаа от хахайаыстыбалалыгар тахылуунна. Бахаараа 12,5 туснаа от бэылдьяна. Бахаар нэхилээкээ жиирбатын тулуттан бахаары утары разрыв (ПГР) солосоон улээт олоктоохтор куустэринэн тэрилиннэ. Бу улээ атырдыах ийэн 31 күнүтэн садаланан, алтынны 13 күнүгэр түмүктэнэ. Нэхилээктэн 500 м тэйгичнэ таяа 3,5 км усталаах 30 мизгээр кээгитээх солосоон снотулуунна. Бу улахан улээ нэхилээккит эр дьон, ону тахынан улуусулт тэригтэлээр, бяллыы сытар Хатылы нэхилээгиттэн эр дьон үлээтэлээр. Биригээдэнн олоктоох дьахалта исписалииһа Николай Бичуев саадаа

үлзэлтээ. Үлз сабалааныг бэлтгэн бүтүүр диэри, элпизитинэй
ойдоон туран, нэхилэжтэн күн ахсын үлзэлзилэр: П.И.
Кривошапкин, С.Э. Крылов, В.Я. Каргузов, Н.Н. Бушув,
П.В. Попов. Ону тэнз Петр Ивансын Кривошапкин Бэйтэн
ГАЗ-66 массынатынан малы-салы, үлзхиттэри күн ахсын
үлз мизэлтэжир идгын-агалан улахэн көмөнү онордо.
Э.Н. Сидоров, А.Н. Бушув, А.В. Никулин, И.А. Андросов,
Я.Я. Каргузов солзоонунга ордук атыыбынайдык
үлзэлзилэр. Чурагчытабы "Якутресурс" ГАУ филиала
(сал. М.А.Сивцева) үлз харгына суох барыгчтар ДТ-75
тыраахтары (тырахтарыыс Колосов Г.В.) туруурда. Уолсай
үлзүн ДПК сапайааччыта Р.Ф. Катаков илгээн-сабалаан
илгэтээ.

Бу бйцсллаах кэмгэ кэрдехүүбүтүн ылыннан, баһаары утары разрые солоохунугар Д.П.Коркин аатынан ЧОРСИО-дириктэр Н.Н. Гуляев, И.М.Павлов аатынан Чурагны 2-с №-дээк орто ооскулата – дириктэр М.В.Дьячковой, С.А. Новгородов аатынан Чурагны орто ооскулата – дириктэр Н.В. Уарова элбэх үлэһиттэрин 4-5 күнгэ көмөсө ыыттанар улахан өлбүтү онордулар. Онон тулааннаах ооскула салалталарыгар, үлэһиттэрит дьонно Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата, дыоно-сэгэтэ улахан махталбытын этэбит.

Бийр ый устата баһаары умурсуруга байэлэрин бабаларынан, патриотической өйдөрүнэн-санааларынан олохтоох тэрлэтэлэр, нэһилиэнньэ ар дыно үлэлэттилэр. Ураты болгомтобутун уонна махталбытын Т-150 тизкиһинэ тырахтарыһыгар Дмитрий Дмитриевич Ефремовка тиздэбэт Сохкуос саагаттан сылдар ар эргэ тырахтарыһа күн бүгүнэ диэри сүүрдэч, бу баһаарга сухалааһынна күөккү үлэлэтэ. Бу сыллар усталарыгар нэһилик ый суолларын көннөрүүгэ үтүө суобастаахтык үлэлээн кэллэ.

Улуу с дьаһалтата ойуур баһаара тахсыталаабыт нэһиликтэригэр, графигынан тэрилтэлэри сыһыартаан, от тизиймитигэр субсидия керен эмиз улаханнык ейее.

Түмүүлэр этизм этэ, кэлэр сылларга эмиз кураан дүүлүпөр сабагаланаллар. Ошон бары эгизитинэни өйдөөн, баһаартан сэрэктээх буюууну тутуһан, күүк тыабытын, айылкабытын харыстыабын!

Барвара МАКАРОВА,
Болтоно нэшилзгн баһылыга

— КЭПСИЭХТИН БАҒАРАБЫН —

АЙЫМНЫЛААХ ААРТЫККА ЭРКЭЭЙИ ОХСУБУТА...

(Чурапчыга успуорт сайдытын летописеһэ Д.Д.Эверстов-Диринскэй туһунан абыйах тыл)

Ытык-мааны аарыма кырды-бастар
этэн кэбиспиттэринии, «Сыл – хонук».
Өссө дүрүнэтэн, тута өйдөнөн хаалпын
дизбитти, «Мутугунан бырабар
мунур үйэ» диин сааманы сааһылыыр,
Ыраны Ыспаран түмүктүүр кэриэтэ,
курдары куоһан, түгүбүттэн түөрэ
көрөн, бөлүһүкээзбитти, этэллэр.
Успуорт суруналыыстыкатыгар эриээйи
охсубут, умнуллубат кэрэ-билиэ суолу
хаалларбыт, РФ үөзбүрийин туйгуна,
Арасыһыйа успуордун бэтэрээне, Саха
АССР атах сонньуутугар успуордун
маастара, РФ суруналыыстарын
сойууһун чилиэнэ, «Саха сирин
литература» ассоциация чилиэнэ,
хоһоонньут, сэтэһниит Дмитрий
Дмитриевич Зверстов – Диринскэй
терөөбүтэ 75 сыла буола охсубут.

Мөнхнайзааз-чыларга кишитагланнаах суруналыыс баһылыгын улус бастын дьоннорун, устуордуг тэриизчиллэри, Чурагчы аба хотунтан үүнэн-үрдээн тахсыбыт устуорт бастыггарын кэспсэн, уус-уран уочаркаларга, ыстатыйаларга, ахсыларга өйдөнүмтүү тылһан- өһүнэн сазыһалаан суруйан кэрэхсэппитэ, тута кириэтэ хайбалларын, таптааларын, махталларын ылбыта. «Суруллубут суоруплубат» диір өс номобунуу, ааптар баяат устуорт үлүлүчүлээх маастара буолан, кытта төрүбүт кыдыга дэтэн, олдьот оёо эрдэбиттэн билэрэ- көрөрө элбэринэн, анал литэраттирэнэ, методиканы диринник баһылаабытынан, чин сулуу-иһи, ураты бучардаах методологиганы, Чурагчы улууга устуоржа устуоруулатыгар летиоисец баһытынан үмүлүлүбүт үтүө үгэни хаалларыта.

Миитэзэни бэрт өрдөөбүтүн билэбин
дизхэн сөп. Мин уинаарситкекка бииргэ
үөрэммит үөлээннэриэм, кэлин сөх
норудунай суруйаачыта бусубут Егор
Петрович Неймоховы кытары эн-мин дэлэн,
энгэрдэһэн, элбэхтик саныһаһалларын,
бүтэрт сэхэннэрин истэн ааһыталаабылпын
өйдөөн хаалбылпын. Бары билэрбит курдук,
ол сиздээсдэ алтыһылар васыптарыын
кэниилэриттэн, «Тустууга аһаммыт олох»
уулунуулаах тириэһэн Д.П.Коркин туһунан
бэрэкэйи сэхэн кыйрайан тахсыбыта.
Сэхэн хара маннайыттан азбааччылар
юзэн биһирбиллэрин ылбыта, ону
көһөдүлээн кэспир диһ саныбын.

уусугуулаах тизмэтигэр «Төрөөбүт буортан тепкөлөнөн» кинигэ бастагы иккис чаастарын, «Тустуу туһа», «Чурапчы ыспарсыкчынара» кинигэлэри, «Богатыри из Чурагын» фотоальбому бачастаттан, кэрэ кэпсээн, өлбөдүдүбэт өйдөбүннүк буолар өнөтүн, эдэр ыччакка, үүнэр көлүөнэбиз ырыяда ылгаммыт, хоһоонго холбосмуһуус тоһтордох Чурапчыга устуорут устуоруйатын үөрэтимиз көмүс кылааты киллэрбит уһулуучулаах үтүөлээх дини диригин сугуруйан бэлитиэх тустаахпыт.

Кийн "Тэрэгтүт буортан төвлөхөн" дийн гэрээсэлэлэхэ юнгитэн анган минхэн: "Биир идэлэхээр, Егор Гагрийн савичка, чэгиз дорубуяны, чэбдик олобу бабаран, педагогический үлсэр ситиниини, тус олохор дьолу-соргуну тосхойн ис сүрхтэн бэлэстийн.

Дирин уола Миитэрэй. Сэтинньи 20 күнэ, 1992 сыл. Чуралчы.

дизн сурухтaвн-бичиктээн
бэлэхтээбиттээх

Кэрээбэт кэлсэннээх кэрэхсэбиллэх кинигэдэ «Төрүт буорган телкөлөнөн» уочаркада ааспыт үйэ утулу-чулаах тириинээр Дмитрий Петрович Коркин тулунан истинник сэлэргийр: «Мин Дмитрий Петровиһы ытта уон алта сыл устата билсэн, эн-мин дэсхэн арааһыбылгын өрүү күндүтүк саныбын, ахтабын. Дьэ иһигэр, бэйэ икки ардыгар оһонньор миһигн Мылтаттэн атыннык ааттаабат этэ. Ити тылым уоханыгар «оһонньор» дьэтим эрэри, кыдылыга, Петровиһы мин хаһан да оһонньор эрэтигэр киллэрбэт этим. Тоҕо дьэтиэххэ, кини аттыгар мэлдьитин эдэр саас, күөс-уок инники дьулуур энэрэһинэрэ. Хас күһүн ахсын, окко үлэтээн баран, иһинээх дьэтигэр анаан- миннээн үс-түөрт күн хонон-өрөөн, ирэ-хоро кэлэстэн аһаар үгэстээһини» [1, с.15].

Аалтар	учуулгал	суруналыыс
быһыһынан	бэрт	кыраһылык
ыйыһынарылаахтык	бэлиэтээбит	«Дикити
баҕайы, кини баар буоллабына	туох барыта	онун, олорон
	булара, кини	күүһүгэр
күүс, өлүгэр өй эбиллэр	курдук буолара...	Дмитрий Петрович
	устуорут ичирсэһиниз	эрэ буолбака, дьиинээх
	ледага өтэ	Уолаттарыгар
	тиэхинькэ	тактика
төрүтүгэсін	билиһинэрэ	билиһинэрэ
киилэр бай-бэһэлэрин	өйдөөллөрүгэр,	Ыарахан
	кэмгэ	миллерсүлэллэригэр

үерэтэрэ, кыайы үрдүк үөрүүтүгэ хайдах биригэ тийиэхтэрин субэиригэ. Б. анаардас устуорка эрэ эрчилли буолбакка олох муударай оскулатыгар үөрэнитэ» [с.16].

Д.Д. Зверстов Арассыйаа устуордуу бэтэрээне, Саха АССР атах оонньуугута устуордун мавстара, ордук куюбаах идэтигин, талаана тахсыбыт өрөгөй үрдээбит буолан, уһулуччулаах тириэнь Дмитрий Петрович айымньылаах үлэтигэр итэҕэтиилэх, үлэтигэр кэскиллээх дьһуоннаах үлэтигэр ураты суолтан биэрэр. "Корин тренерский үлэтигэр хара аһылтан дириг научнай төрүккү олобуран саҕалаабыта кэрэксэнэр. Ол курдук, иһин бэйэтин өйүнэн, кыабынан олохтоох устуорубуяага оһп түбэһиннэрэн сана ыспартыбынай снарядтары, бааһеэтин- хаанын, былчыннарын кэмиэйдиги прибордары айан, оһору талааннаах дьһонтуһун уонна бэйэтин үөрэнээччилэри кэмелерунан олоһо киллэрэн, туһууга аналлаах научнай чинчийилэри, кэтээн көрүүлэри оһорбута, кандидатский диссертацияны кэмүсүүр баҕалааба. Ити да иһин иһин айымньылаах дьһулуурдаах бэйэни харыстаммат сөгүмөр үлэтигэр утүө түмүктээх, сарсынгылыһын тэннэ хардылаан буолбута [1, с. 17].

Космофизик Николай Иннокентьевич
Слепцов – Сылык суруйбута барт
карахъабиллаз: «Д.П.Коркин биз унна
сыллаабыта туугулу харааһы саба бааан
баран, эбэтэр усту умуруоран харааба
тууннаран дьарыктыыр буолара дьон
инни үөрэнээччилэр кэлсээһинилэр.
Онноорол ол кэмгэ улуу тиризньыр ис өйгө
итинник үлэлээхэ сөл дьон билбит збит
буоллаа»[2, с.289].

Салгыы холобур быһыытынан кэлсээбит: «Александр Николаевич Иванов сүрүн утарылаһаччылары кытта тустуон иннинэ харабын сымэ сытан кыттыллыи хайдах тустарын илэ көрөн «тустан» бөлөһүнэнэриг туһунан интервьюгагар кэлсээн турар. Онук дьарыгы «дистанционный тустуу» дигэн ааттыгы өбүт» [2, с. 290].

Дмитрий Петрович өссө биир уратып-суруналыыс Дмитрий Диринскэй болгомтого ылан, актэр наадалаабын ситэрэн сээрлэрип: «Дмитрий Петрович айылыран огуо таптыра, харыстыыра. Киһи эрэ кыаабыт сыналдьарнаах улулуттан быыс булуп, хытып чаранар дьаахкыайар»

төрөөбүт төрүт бусун муэтээх сыһын
туока даһаны бизсөбэ, Хазарын хамла
хатыннар быйстарынан аа-дуга хаамла
сырыптаһына сыһаатын сырдга, өйүн
күүбэ дэз манна таптыыр Чуралгытын
чаранар, ураты сыһастык, ураты диринни
сайан килээбэ» [1 с. 17]

Дмитрий Диринский айар, умсугутуулаах үлбэз сыйынамах, сыстарас, хатыпаммат ураты буочарын, сытыы берүү кистэлэтин балээтиим көрөбүн. "Калин, бисэс уочаах сааһыгар, улаханнык ыалдыа сылдьан "Билигин даҕаны биир-икки албаны орус үчүгүйдик оноруоххун сөп", - диир-сүһүппүтэ. Ити кэмнэ икки албас онорор көрүңэ, кыада да сурун билер эрэри, этиитигэр улгүмүк сөбүлэстим. Онон сурузбим уербүтүн өйдүбүн. [1, с.18].

Умарка бүтүүтүр аалар өртөн ыла
бүөбүйдэммит кичимэлэх саргы санаатын
ылбай ыратын түмүктүрдүү Биктаран
аалар: «Бүтүн нуруст сиздээттик кизн
туттар туруу үлэһитин Дмитрий Петрович
Коркин», кытта биргэ сылдыбыт,
үлэлэбит уерэммит сылларбын сиргэ
төрөбүт үөрүүм саамай умнуллубат,
чабылхай күннүрүн ахтан-санаан, олобум
устата, кэпэ айыбыт кыстыһым! 1 с 201

Түмүктэн элзэхиз. Чуралчыга
успурт сайдыытын латогисега Дмитрий
Дмитриевич Зверсто-Дмитрий Диринский
мангайгынан чарылхейдык сабалаан
айымныылаах аартыкка эрээйи охсубутун
дирин ытыктабылынан, иэн туттуунан,
өрөйөн-өрөйөн бапизтир изээтээлгитин
билиниэх тистаахпыт.

Кини кэннигитэн Чурагына устуорт сайдыытын сырдатар суруналыыстар Петр Попов, Василий Посельский, Платон Коркин, Александр Посельский о.д.а. аарыгырар аартыгы арҕаран айданыытлар.

Дмитрий Диринский охотон соҳуҷу
ардэ барач таталлаҳ аҳтар-саньыр
дурапчытын туһуяр элбэи, үйлэзэи
айыаба хааллаба. Улуу тиризньор Дмитрий
Петрович Коркин хатыламмат талба
талазын. сананы бастыны кылларитик
научнай, педагогическай нәһилистибэтин
кислэлэньорон, ситэ сәһэргамматэи
ситэрэн-хоторон, дириник, кинник
арьһан, бар дьонугар тирдизээк этэ.

Егор Гаврильевич ВИНУКОВ,
философия науктын хандьыдаата,
доцент